

Ana-Maria STAN

MAIALUL BRAȘOVENILOR „ȘAGUNIȘTI” STABILITI LA CLUJ – O SĂRBĂTOARE ACADEMICĂ ȘI CULTURALĂ DIN PERIOADA INTERBELICĂ

1. Introducere

Studiul de față și-a propus să reconstituie existența și evoluția uneia dintre manifestările culturale și academice care au alcătuit tabloul vieții publice din Clujul interbelic. El se înscrie în cadrul preocupărilor noastre de studiere a istoriei universității clujene și de evaluare a impactului implicării profesorilor universitari și studenților în viața orașului.

Ceea ce vom descrie și analiza în paginile care urmează reprezintă un eveniment public care este pe de o parte direct legat de lumea școlii, iar pe de altă parte s-a bucurat de o îndelungată tradiție în Transilvania: *Maialul*. La origine, maialul desemnează o sărbătoare sau petrecere câmpenească în cinstea primăverii, organizată de școlari. După cum o indică însăși denumirea sa, această manifestare se derula cu precădere în luna mai, interval în care natura dă, prin flori și frunze, semnalul intrării în anotimpul renașterii sale: primăvara. Intrată în arealul transilvan pe filieră germană, ceremonia maialului s-a răspândit cu precădere în secolul al XIX-lea, devenind populară în mediul școlar românesc.

2. Maialul „șaguniștilor”

Unul dintre cele mai vechi maiale a fost cel al „șaguniștilor”, adică al elevilor de la liceul ortodox din Brașov. Întemeierea acestei școli confesionale a comunității românești are loc în anul 1850, când încep să funcționeze primele 6 clase (patru pentru băieți și 2 pentru fete) ale *Gimnasiului românesc*. Piatra de temelie a clădirii special destinate să adăpostească noua instituție a fost așezată la 17/29 septembrie 1851, în prezența episcopului Andrei Șaguna¹. Inițial, activitatea educativă s-a derulat doar la un nivel restrâns, adică în așa numitul „*gimnasiu mic sau inferior*”, având numai 4 clase/trepte de instruire, iar din 1862 s-a obținut și autorizația de funcționare pentru ciclul superior – adică echivalentul liceului de astăzi –, cursurile derulându-se de acum înainte pe durata a 8 ani. Dreptul de a organiza examene de maturitate, adică de bacalaureat, a fost acordat școlii brașovene în 1866, când atât autoritățile guvernului Transilvaniei cât și Andrei Șaguna, devenit mitropolitul provinciei, au aprobat organizarea primului examen pentru absolvenții clasei a VIII-a gimnaziale². În urma demersurilor întreprinse pe lângă guvernul regatului României, din toamna lui 1869 s-au înființat pe lângă gimnasiul românesc o școală reală inferioară de trei clase și o școală comercială tot de trei clase, aceste trei instituții formând împreună *Școalele centrale greco-ortodoxe române din Brașov*³. La începutul secolului XX, la scurtă vreme după unirea Transilvaniei cu România, școalele centrale brașovene au primit titulatura oficială de liceu românesc, iar din 1922 au luat și numele lui Andrei Șaguna, în amintirea ierarhului care a jucat un rol hotărâtor în apariția lor.

Sărbătoarea maialului brașovean are o tradiție aproape la fel de îndelungată ca și cea a gimnaziului românesc din localitate, ea fiind introdusă la inițiativa protopopului Ioan Popazu încă din 1853-1854, și devenind în timp o ceremonie cu reguli stricte, dedicată absolvenților din ultimul an⁴. Mărturia unuia dintre cei mai cunoscuți elevi ai gimnaziului brașovean, din promoția 1895, profesorul universitar Sextil Pușcariu, aduce precizări importante legate de rolul și locul maialului în

¹ Pe larg despre contextul și etapele înființării gimnasiului românesc din Brașov în Andrei Bărbăntu, *Istoria școlilor centrale române greco-ortodoxe din Brașov*, Brașov, Tipografia Ciurcu et comp, 1902, pp. 45-82.

² *Ibidem*, pp. 147-157.

³ *Ibidem*, pp. 185-189.

⁴ Manuela Negulescu, *Maialul șaguniștilor*, în „Monitorul Expres”, Brașov, 2 iunie 2008, consultat online la http://www.monitorulexpres.ro/?mod=monitorulexpres&a=citeste&p=mozaic&s_id=62426

viața școlară brașoveni: „pe când denumirea de «gimnaziu» ce se da liceului cu opt clase, după model german, era un fel de degradare, cea de «student» dată «gimnaziștilor» și «comercialiștilor» din cele patru – la comercial trei – clase din urmă, era o ridicare în grad, căci de fapt numirea aceasta se cuvenea numai universitarilor. Studenții formau un «coetus», adică o organizație cu obiceiuri păstrate prin uz, la care țineam cu sfințenie și care erau și ele imitate după cele în vigoare la universitățile germane, cu mici adaptări locale. În mod oficial era numit din partea directorului, cu ocazia deschiderii festive a anului școlar (la Sfânta Sofia), numai «prefectul» din clasa a opta și «subprefectul», din clasa a treia comercială. A fi prefect era cea mai mare cinste la care putea râvni un student, căci aceasta era recunoașterea oficială a unui «primus inter pares». (...) Serbările studențești, împreunate cu excursii erau în fiecare an două, «Poiana» și «Maialul». (...) înainte de «exitus», adică de cheful prin care «maturizații» își luau rămas bun de la viața de student, era excursia în Stejeriș, numită «Maial», cu toate că se ținea mai ales în aprilie sau iunie, când vremea la Brașov era mai statornică decât în mai. Petrecerea aceasta era mai solemnă decât cea de toamnă, dar tocmai din cauza aceasta mai puțin intimă. (...) Ritualul maialului era cam același ca al Poeniei, dar programul mai încărcat. Butoaiele cu vin erau primite cu mai multă solemnitate; când se anunța sosirea directorului, îi ieșea înainte o delegație de studenți, cu prefectul în frunte, care îi ținea un «logos» și-l invita să participe la comandă. Directorul răspundea și promitea că va veni între studenți mai târziu. Între cele două comande, lumea trecea să danseze, lunecând greu pe arena cu iarba smulsă după întâiele învățături. (...) «Clou-ul» era călușarul și bătuta, jucate de studenți în costum național.”⁵

Importanța maialului „șaguniștilor” a sporit odată cu trecerea timpului, transformându-l într-un ritual distinctiv al lumii școlare de sub Tâmpa, care se derulează și în prezent. În lunga sa existență însă, maialul brașovean a cunoscut mai multe etape de dezvoltare, care au influențat viața publică și a altor comunități transilvănene.

3. Maialul brașovenilor stabiliți la Cluj – „migrația” unei sărbători culturale

Perioada interbelică reprezintă intervalul cronologic în care maialul „șaguniștilor” a devenit, mai pregnant ca înainte, un element de recunoaștere al foștilor absolvenți de la gimnaziul românesc din Brașov. După unirea Transilvaniei cu România, „șaguniștii”, răspândiți în diferite colțuri ale provinciei și constituiți în marea majoritate a cazurilor într-o elită locală, au beneficiat de condițiile propice pentru a-și exercita influența în prim planul vieții publice, atât în domeniile economice, cât și în cele culturale – artistice. Eforturile lor au contribuit de altfel din plin la procesul de românizare a acestei provincii nou unite cu Țara, schimbând raportul de forțe de la vârful piramidei sociale în diferite localități ardelenene.

Clujul a fost unul dintre orașele care a atras după 1919 un mare număr de intelectuali brașoveni, mai ales datorită faptului că, prin înființarea universității românești în urbea de pe Someș, aceasta și-a asumat rolul de capitală culturală a Transilvaniei. Exemplul lingvistului Sextil Pușcariu, care a jucat un rol hotărâtor în constituirea universității clujene, devenind apoi primul ei rector român, este edificator, mai ales că el nu a întârziat să fie urmat de mulți alți absolvenți „șaguniști”, care au ocupat funcții de răspundere în oraș.

Schimbarea structurii demografice a Clujului în favoarea populației românești, este de altfel dovedită atât de datele statistice, cât și de studiile prosopografice, pe care le-am efectuat, special pentru acest studiu, pe populația de „șaguniști” stabiliți la Cluj. Astfel, dacă în 1920, Clujul avea o populație totală de 85.509 persoane, dintre care 29.644 erau români, 42.168 erau maghiari, și 10.638

⁵ Sextil Pușcariu, *Brașovul de altădată*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1977, pp. 302, 306.

erau evrei, în anul 1930 orașul înregistra un total de 103.840 locuitori, dintre care 37.029 erau de naționalitate română, 48.271 de naționalitate maghiară, iar 13.094 erau de naționalitate iudaică.⁶

Creșterea numărului de români din Cluj în cursul primului deceniu interbelic s-a efectuat și prin contribuția brașovenilor „șaguniști”, care au constituit una dintre cele mai importante „colonii” din localitate.

O primă categorie a „șaguniștilor” deveniți clujeni este cea a absolvenților de la fostele școli centrale brașovene.

Astfel, din totalul celor 868 de elevi care au absolvit liceul „Șaguna” în intervalul 1900-1925⁷, am reușit să reconstituim faptul că un număr de 76 de persoane se stabiliseră până în 1925 la Cluj, adică un procent de 8,76 %. Dintre acești 76 de foști „șaguniști”, 15 persoane lucrau la universitatea clujeană, și anume: Onisifor Ghibu, Gheorghe Giuglea, Victor Stanciu, Emil Țeposu, Ioan Goia, Nicolae Popoliță, Emil Pop, Valeriu Bologa, Alexandru Lupan, Iosif Pușcariu, Gheorghe Sglimbea, Valeriu Pușcariu, Sabin Manuilă și Teofil Dragomir ocupau diferite funcții în ierarhia academică, de la preparator la profesor titular, iar Ioan Enescu era angajat ca bibliotecar la Seminarul universitar de limbă italiană. Totodată, trebuie să menționăm și faptul că 40 de tineri din promoțiile șaguniste ale perioadei 1900-1925, erau în anul 1925 studenți și doctoranzi la Cluj, atât la universitatea clujeană, cât și la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale, Academia de Înalte Studii Agronomice, sau școlile superioare tehnice⁸.

Pentru o privire cât mai exactă, distribuția pe generații a absolvenților „șaguniști” din perioada 1900-1925 care s-au stabilit la Cluj poate fi urmărită în tabelul de mai jos⁹:

Nr. crt.	Anul absolvirii Liceului Șaguna	Numele absolventului	Funcția/profesia exercitată în Cluj la 1925
1.	1900-1901	Aurel Savu	avocat
2.	1901-1902	Onisifor Ghibu	prof. univ.
3.		Constantin Martinovici	inginer silvic
4.	1902-1903	Gheorghe Giuglea	prof. univ.
5.	1903-1904	Victor Stanciu	prof. univ.
6.	1905-1906	Ioan Motoc	avocat
7.	1907-1908	Eugen Iosif Goga	redactor (ziarist), „Țara Noastră”
8.		Valeriu Pușcariu	asistent, Institutul de Speologie

⁶ Datele preluate de la Varga E. Árpád, *Erdélyi etnikai és felekezeti statisztikája (1850-1992)*, disponibile online la <http://varga.adatbank.transindex.ro/?pg=3&action=etnik&id=5290>. Pentru anul 1930 s-au utilizat datele care consemnează naționalitatea, și nu limba maternă a locuitorilor Clujului, între cele două tipuri de înregistrări statistice existând mici diferențe.

⁷ *Anuarul Liceului ortodox român „Andrei Șaguna” din Brașov. (LX și LXI), anul jubiliar 1924-1925, al 75-lea an școlar*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu; Branișce et co, 1925, p. VII.

⁸ *Anuarul..., anul jubiliar 1924-1925*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu; Branișce et co, 1925, p. CXXXI-CXLIII.

⁹ *Ibidem*. Datele din anuarul liceului Șaguna au fost verificate și completate cu cele din anuarele universității clujene din perioada interbelică, în special cele din anii 1920-1925, precum și alte date din presa vremii. Trebuie să menționăm că numărul șaguniștilor stabiliți la Cluj din promoțiile 1900-1925 ar putea fi chiar mai mare decât cel identificat deocamdată, dar nu la toți dispunem de precizări legate de cariera urmată după absolvire.

Țara Bârsei

9.	1908-1909	Sebastian Bornemisa	redactor (ziarist)
10.		Emil Colbazi	medic
11.		Iosif Pușcariu	medic, șef de lucrări la clinica oftalmologică între anii 1922-1924
12.		Victor Stănilă	medic
13.		Alexandru Țândărău	director Casa cercuală
14.		Emil Țeposu	medic, asistent univ. la clinica chirurgicală
15.	1909-1910	Gheorghe Mureșanu* (în anuarul șagunist numele său e ortografiat <i>Murășanu</i>)	–
16.	1910-1911	Valeriu Bologa	medic, asistent univ. la Institutul de istoria Medicinii
17.		Ioan Goia	medic, conferențiar univ.
18.		Iosif Indrieș	artist, Opera din Cluj
19.		Eugen Savu	avocat
20.	1911-1912	Ioan Clopoțel	ziarist, „Societatea de mâine”
21.		Nicolae Popoliță	medic, asistent univ. la clinica ORL
22.		Gheorghe Popoviciu	medic
23.		Sabin Manuilă* (în anuarul șagunist numele său e ortografiat greșit Sabin <i>Mămulă!</i>)	șef de lucrări, Institutul de igienă și igienă socială
24.		Romul (Vespasian) Bălosu	doctorand
25.		Cornel Reca	–
26.		Eugeniu Dobrotă	–
27.	1912-1913	Gheorghe Sglimbea	medic, asistent univ. la clinica dermatologică
28.	1913-1914	Ioan Gherghel	profesor
29.	1914-1915	Florian Cocian	candidat de avocat
30.		Teofil Dragomir	medic, asistent univ. la clinica neurologică

31.		Alexandru Lupan	medic, asistent univ. la Institutul Pasteur în 1922-1923 și preparator univ. la clinica ginecologică în 1923-1924
32.		Emil Pop	asistent univ. la Institutul Botanic
33.		Emil Popovici	–
34.		Aurel Voina	medic
35.		Florin Voina	–
36.	1917-1918	Nicolae Dancu	doctorand în drept
37.		Eugen Herțea	rigorozant în drept
38.		Mihail Iacob	student în drept
39.	1918-1919	Gheorghe Bănuțiu	profesor, Teatrul Național Cluj
40.	1919-1920	Fabiu Bercan	doctorand în drept
41.		Ioan Enescu	bibliotecar, Seminarul de limbă italiană
42.		Octavian Nicola	absolvent, Academia comercială
43.		Vasile Nicolescu	doctorand în medicină
44.		Ioan Runceanu	doctorand în medicină
45.	1920-1921	Alexe Nan	student în farmacie
46.		Ioan Tanislau	student în chimie
47.		Aurel Vaida	student în medicină
48.		Eleonora Baiu	studentă în farmacie
49.		Ecaterina Tanasache	studentă în litere
50.	1921-1922	Ioan Bădițoiu	student la Academia comercială și la Facultatea de drept
51.		Ioan Ban	student în litere
52.		Nicolae Macrea	student în științe
53.		Aurel Nistor	student la Academia comercială
54.		Ștefan Popa	student în drept
55.		Cornelia Oana	studentă în litere
56.		Elena Coleșiu	studentă în farmacie

57.	1922-1923	Dumitru Căprioară	student în medicină
58.		Nicolae Râmboiu	student la Academia comercială
59.		Gheorghe Russu	student în drept
60.		Dumitru Ursianu	student în drept
61.		Virgil Voicu	student în drept
62.		Ioan Ducariu	student Școala tehnică
63.		Iosif Mailat	student la Academia comercială
64.		Melania Runceanu	studentă în litere
65.		Steliana Comșia	studentă în litere
66.		Viorica Marcu	studentă în litere
67.	1923-1924	Octavian Boș	student în drept
68.		Ioan Haller	student în drept
69.		Emil Popoviciu	student în drept
70.		Virgil Popianos	student în drept
71.		Gheorghe Puiu	student în medicină
72.		Cornel Runcean	student în drept
73.		Ionel Stănescu	student în litere
74.		Dumitru Pascu	student în medicină
75.		Victor Taus	student în drept
76.		Vasile Velican	student la agronomie

Existau și mulți absolvenți „șaguniști” din generațiile anterioare anului 1900 care se stabiliseră la Cluj, însă în cazul lor identificarea prosopografică este mai dificilă, datorită surselor de care dispunem. Dintre cei pe care am reușit să îi regăsim în urbea de pe Someș, după unirea Transilvaniei cu România se numără: Gheorghe Bogdan-Duică – din promoția 1885, Gheorghe Iuga – promoția 1889, Valeriu Moldovan – din promoția 1894, Sextil Pușcariu – din promoția 1895, Marius Sturza – din promoția 1895, Iosif Popovici – din promoția 1896, Ioan Minea – din promoția 1897, Ioan Lupaș – promoția 1900.¹⁰ Toți aceștia, la rândul lor, au lucrat sau aveau să lucreze în cadrul Universității clujene, sporind astfel rândurile intelectualilor brașoveni care au pus umărul la viața culturală a orașului. O mențiune specială trebuie făcută pentru dr. Constantin Sotir, absolvent al Liceului

¹⁰ Andrei Bârseanu, *Istoria școlilor centrale române greco-ortodoxe din Brașov*, Brașov, Tipografia Ciurcu et comp, 1902, pp. 564-577; *Anuarul..., anul jubiliar 1924-1925*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu; Branișce et co, 1925, pp. 5-164; *Anuarele Universității clujene din perioada interbelică*.

„Șaguna” în promoția 1888, plecat apoi să studieze dreptul la Universitatea din Budapesta, până la nivel de doctorat¹¹, și pe care îl regăsim ulterior la Cluj, implicat activ în toate acțiunile culturale derulate aici de către brașoveni.

A doua mare categorie de „șaguniști” stabiliți la Cluj este constituită din foști membri ai corpului didactic de la Liceul „Șaguna” din Brașov, care după 1918 au venit să lucreze în urbea de pe Someș, fie la instituții de învățământ superior, fie la diferite licee românești. În acest sens trebuie să îi amintim pe: Nicolae Bogdan – devenit profesor și director la Liceul de fete „Regina Maria”, Aurel Ciortea – care a fost primul rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, Constantin Lacea – profesor de germană tot la Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale și rector al acestei instituții din 1936, Gheorghe Dima – organizator și director al Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din Cluj¹².

Trebuie să subliniem faptul că pe tot parcursul perioadei interbelice numărul „șaguniștilor” și al brașovenilor stabiliți la Cluj a crescut în mod constant, de la an la an, după estimările noastre putând să se ajungă la o cifră de circa 250-300 de persoane.

Primele tentative de manifestare pe scena publică clujeană a acestei importante comunități de „șaguniști” s-au legat tot de un eveniment din viața Liceului ortodox român din Brașov, anume aniversarea a 75 de ani de existență a acestei școli. Astfel, în anul 1925, revista clujeană de cultură „Societatea de mâine” a publicat în numărul său din 21 iunie, un apel al câtorva dintre absolvenții șaguniști din promoția 1912, care se găseau la acea dată în urbea de pe Someș. Semnatarii – adică, Ion Clopoțel, dr. Gheorghe Popovici, dr. Sabin Manuilă, dr. Nicolae Popoliță, dr. Eugeniu Dobrotă, Cornel Reca, drd. Vespasian Bălosu, le solicitau colegilor lor de promoție „a face tot posibilul să participe la serbările jubiliare de la 25-29 iunie, având loc cu acea ocazie și o consfătuire a noastră asupra îndatoririlor obștești (s.n. – A.-M. Stan)”¹³.

Într-adevăr, festivitățile prilejuite de împlinirea a 75 de ani de existență și muncă educativă a Liceului ortodox român „Andrei Șaguna”, derulate între 27 și 29 iunie 1925 au fost deosebit de fastuoase, depășind cadrul strict al Brașovului și constituindu-se într-un eveniment cultural pentru toată Transilvania. Presa locală și centrală a reflectat pe larg prin articolele sale derularea ceremoniilor, subliniind valoarea activității școlare a instituției brașovene¹⁴. Serbările au constituit de asemenea un moment propice pentru a rememora contribuția „șaguniștilor” la dezvoltarea românească prin glasul profesorului Ioan Lupaș, care a făcut o primă listă a foștilor elevi ai liceului care reușiseră „să aducă, în diferitele domenii ale culturii noastre, câte o piatră de temelie sau câteva fire de nisip...”¹⁵. Cu aceeași ocazie a fost evidențiată și participarea esențială a „șaguniștilor” la fondarea universității clujene și, implicit, forța intelectuală a comunității brașovene care se stabilise în Cluj: „Universitatea românească a Daciei Superioare nu s-a făcut la Brașov, dar doi foști profesori ai acestei școli, d-nii Goldiș și Braniște au fost cei care s-au îngrijit ca ea să ia ființă, în Cluj, îndată după intrarea în moștenirea străbună, și la doi elevi ai liceului din Brașov, Ghibu și [Pușcariu] le-a fost dat să o întemeieze și să o organizeze”¹⁶.

Impactul sărbătorii din 1925 a dus de altfel, în scurt timp, la constituirea în Cluj a unei societăți a brașovenilor, care au reprodus în urbea de pe Someș tradițiile vieții academice din liceul „șagunist”.

¹¹ Andrei Bârseanu, *op. cit.*, p. 571.

¹² *Anuarul... anul jubiliar 1924-1925*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu; Braniște et co, 1925, p. XCVI-CXVIII.

¹³ *Societatea de mâine*, Cluj, anul II, nr. 25, 21 iunie 1925, p. 428.

¹⁴ *Anuarul Liceului ortodox român „Andrei Șaguna” din Brașov (LX, LXI, LXII, LXIII, LXIV) pe anii 1923-1924, 1924-1925, 1925-1926, 1926-1927, 1927-1928*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu; Braniște et co, 1929, pp. 66-91.

¹⁵ Ioan Lupaș, *Despre foștii elevi ai școlilor ortodoxe române din Brașov*, în „Anuarul Liceului ortodox român «Andrei Șaguna» din Brașov (LX, LXI, LXII, LXIII, LXIV) pe anii 1923-1924...”, pp. 95-96.

¹⁶ „Omagiul Academiei Române, discursul dlui dr. Sextil Pușcariu, fost elev al liceului, membru al Acad. Române” în „Anuarul Liceului ortodox român «Andrei Șaguna» din Brașov (LX, LXI, LXII, LXIII, LXIV) pe anii 1923-1924...”, p. 26.

Ca urmare, s-a luat hotărârea ca „*odată pe an, să se serbeze Maiaulul, trezind astfel amintirile tinereții*”.¹⁷ Prima ceremonie a Maiaulului brașovenilor stabiliți la Cluj a avut loc în data de 8 mai 1927, cei care au patronat petrecerea fiind profesorul Sextil Pușcariu, generalul Dănilă Pap și primarul Clujului din acea perioadă, Vasile Osvadă¹⁸. Data nu a fost aleasă întâmplător, cu același prilej fiind sărbătorit și jubileul de 75 de ani de la compunerea dansului românesc „*Romana*”. Adunați în pădurea de la Hoia, care va deveni locul tradițional de întrunire pentru Maiaulul brașovenilor din Cluj, participanții au dansat cu însuflețire până seara. Alături de Sextil Pușcariu, ales *prefectul* Maiaulului inaugural din 1927, s-a remarcat prezența doctorului Costi Sotir, care a îndrumat cele 12 perechi ce s-au încumetat să execute dansul „*Romana*”, aranjând și celelalte momente artistice ale zilei¹⁹. Domnul Sotir a rămas de altfel „*maestrul de ceremonii*” al maialelor clujene pentru mult timp, fiind un priceput și entuziast profesor de dansuri românești, în special brașovene, pentru cei interesați să le învețe și să le perpetueze. Dintre organizatorii primului maial al brașovenilor la Cluj trebuie să îl menționăm și pe Gheorghe Mureșanu – promoția 1910 – care, în calitatea sa de casier al societății brașovenilor din Cluj, a supervizat din punct de vedere financiar organizarea sărbătorii. Și mai important însă, Gh. Mureșanu a venit cu inițiativa „*alcătuirii primei liste a foștilor studenți de la Școalele centrale din Brașov aflători la Cluj*”²⁰, inițiativă despre care nu știm dacă s-a reușit a fi dusă la bun sfârșit.

Maialul brașovenilor stabiliți la Cluj a continuat în anii următori, impunându-se și în urbea de pe Someș drept o tradiție locală și aducând în viața publică de aici o atmosferă de coeziune socială și națională, caracteristică educației primite de către „*șaguniști*”. Atmosfera în care s-au derulat maialurile de la Cluj din anii interbelici este deosebit de bine surprinsă de către Sextil Pușcariu: „*După trei decenii de la ultimul meu maial ca student în Brașov am început seria maialurilor brașovenilor la Cluj. Căci vechii brașoveni s-au mutat în număr mare în capitala Ardealului, când viața nouă românească pe care a adus-o unirea a cerut ca toate orașele Transilvaniei să se înhame la căruța care ne ducea vijelios spre o țară nouă și mândră (...). Atunci brașovenii stabiliți la Cluj și-au adus aminte de maialele lor de odinioară. Cumpărându-și chipie și bastoane, rugând pe doamne să le coasă «lentele» și cocardele, alegându-și prefect, subprefect, cantor loci, fux-maior, butoiar și pe veșnic tânărul Costi Sotir, de fapt promoția maturizanților din anul 1888!, aranjor și*



Romana - 1933, *Gazeta Ilustrată*

inițiator în tainele «Romanei», scoțând o gazetă ocazională cu amintiri din gimnaziu, intitulată «Gaudeamus Sigismund», cutreierând în ajun în grup compact străzile Clujului și cântând cântece studențești, cu muzica în frunte, ca pe vremuri, brașovenii se simțeau din nou tineri. «Nu-i viață mai plăcută decât de student» înaintea universității, și «Gaudeamus igitur» la Lupoica din piață, și plecarea cu steagul în frunte, fux-maiorul adunându-și în parc fucșii – studenții universitari –, întâmpinarea butoiului salutul foștilor profesori și hora trocărească, «Romana» în costum național și călușarul și bătuta – niciunul din punctele din vechiul program nu fu uitat.»²¹.

¹⁷ Sărbătorirea Maiaulului la Cluj în „Realitatea ilustrată”, Cluj, an I, nr. 15, 15 mai 1927, p. 1.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Ion Gherghel, *Câte ceva despre școalele din Brașov și maialul brașovenilor de la Cluj*, în „Gazeta ilustrată”, Cluj, anul II, nr. 3-4, martie-aprilie 1933, pp. 80-81.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Sextil Pușcariu, *op. cit.*, p. 307.

De altfel, în timp, maiialul brașovenilor a ajuns să înglobeze nu doar pe foștii „șaguniști”, ci s-a deschis spre intelectualii din Cluj și spre toți ceilalți brașoveni stabiliți în urbea de pe Someș, cât și spre elevii de la liceele și școlile secundare clujene. Treptat, s-a stabilit obiceiul ca înainte de a se urca înspre pădurea Hoia, grupul celor care sărbătoreau maiialul să se fotografieze în centrul Clujului, fie în piața Unirii, cum se întâmplă la maiialul din 5 iunie 1933²², fie în fața statuii Lupoacei, simbol al latinității.

Ediția din anul 1936 a maiialului brașovenilor din Cluj a fost una deosebită, fiindcă se împlineau zece ani de când se instituise cu succes această sărbătoare culturală publică în oraș. Jubileul a fost marcat cum se cuvine, printr-o ceremonie mai elaborată decât până în acel



In fața Lupoacei

Maial la Cluj, primii ani de organizare, copyright Gazeta ilustrată



In ziua de 5 Iunie s'a ținut în parcul Etnografic, pădurea Hoia, tradiționalul maial al Brașovenilor, care și anul acesta ca în todeauna s'a desfășurat în cadre deosebit de impunătoare. Au luat parte toți foștii elevi ai școlilor românești din Brașov, precum și un mare număr de intelectuali din Brașov și Cluj. Pentru memoria acestui eveniment, brașovenii s'au fotografiat în Piața Unirii înainte de plecare spre pădurea Hoia. (Foto Bordan)

Maialul brașovenilor la Cluj, 1933, copyright Gazeta ilustrată

ceremoniilor s-au trimis invitații de participare la maiialul „Șaguna” din Brașov, cât și către organizațiile brașovenilor din Târgu-Mureș, Oradea, Sibiu, Timișoara. Acestora aveau să li se alăture elevii tuturor școlilor secundare din Cluj. De asemenea, s-a luat hotărârea ca maiialul jubiliar să fie „filmat de casa Fotofilm Cluj, filmul trecând în proprietatea Societății Brașovenilor, care îl va finanța”²³.

În aceeași adunare de la 2 mai 1936 s-a făcut și alegerea celor care aveau să îndeplinească cele mai importante roluri în ceremonialul maiialului, după cum urmează: prefect – Sextil Pușcariu (înlocuit la nevoie de prof. Marius Sturza), subprefect – Ștefan Peneș, șef aranșor – dr. Costi Sotir, fucsmaior pentru liceu – ing. inspector Ioan Zeicu, fucsmaior pentru școalele comerciale – inspector Gheorghe Mazuchi, casier general – Gheorghe Mureșanu, comandant teritorial – colonel Stoica, cantor loci I – ing. Manase D, cantor loci II – Augustin Bena, butoier I – ing. Alexandru Chițu, butoier II –

moment. Astfel, la 2 mai 1936 societatea brașovenilor din Cluj s-a întrunit în ședință specială pentru a stabili programul celui de-al zecelea maial. Organizatorii – printre care îi menționăm pe prof. univ. Marius Sturza, prof. univ. Valeriu Bologa, Ștefan Peneș, Augustin Bena, Gheorghe Mureșan, ing. inspector Zeicu, dr. V. Gligore, Ioan Ghergel, Ștefan Suci, Grigore Vlădăreanu, Cornel Runceanu, Nicolae Râmboiu, asistent Tanislau ș.a. – au decis ca serbările să se întindă pe parcursul a două zile, anume 16 și 17 mai 1936. Pentru a spori fastul



Romana (Fotofilm)

Romana - 1936, Gazeta ilustrată

²² *Gazeta ilustrată*, Cluj, anul II, nr. 6, iunie 1933, p. 114.

²³ *Națiunea română*, Cluj, anul X, nr. 107, 14 mai 1936.



*Maialul brașovenilor din Cluj, 1936,
copyright Gazeta Ilustrată*

brașoveni a depus câte o coroană de flori la mormintele foștilor profesori „șaguniști” Pandelescu Dima și Gheorghe Dima, aflate în Cimitirul central din Cluj. Apoi, s-a făcut „retragerea” pe străzile principale ale orașului, în acordurile muzicii militare, la acest moment luând parte și o delegație de la școlile brașovene, în frunte cu directorul Ioan Moșoiu. A doua zi, pe 17 mai „s-a format un convoi imens, în frunte cu elevele și elevii școlilor secundare” din Cluj, alături de care s-au încolonat și oaspeții de la Liceul „Șaguna”, precum și reprezentanți ai brașovenilor din Târgu-Mureș, conduși de profesorul N. Sulică (la rândul său fost absolvent „șagunist” și dascăl al liceului de sub Tâmpa, care părăsise Brașovul după unirea din 1919). Cu toții s-au deplasat în pădurea de la Hoia, unde s-au desfășurat toate etapele maialului: „dansurile naționale, atât cele executate de elevele și elevii diferitelor școli secundare, cât și cele jucate de către brașoveni au fost de toată frumusețea. Celelalte puncte din program, ca bunăoară faimosul botez al vulpilor și vulpițelor au stârnit un mare haz. «Comanda» a fost excelent organizată, n-a durat prea mult și a decurs în perfectă disciplină. Cei doi conducători, d-nii profesori Sextil Pușcariu și V. Bologa (= Mocu) au dirijat «comanda» cu iscusință și vervă.”²⁴

Așa cum se prevăzuse anterior, o parte din convoiul maialistilor, mai exact cel format din „coloana brașovenilor, a fost filmat, împreună cu alte câteva scene din Stejeriș (Romana, botezul vulpilor, comanda).”²⁵ Documentarul, regizat de Ștefan Miezowski și Fekete Laszlo, a rulat ulterior la cinematografele din Cluj, demonstrând deopotrivă importanța pe care o căpătase sărbătoarea maialului în viața culturală clujeană, precum și amploarea și popularitatea locală a acestei manifestări.

Maialul brașovenilor de la Cluj a continuat să fie organizat până la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, când noile condiții social-politice au pus capăt unei tradiții care devenise parte integrantă a peisajului public din urbea de pe Someș. La momentul întreruperii sale, sărbătoarea maialului clujean ajunsese deja să fie recunoscută și să înregistreze ecouri până la nivelul presei centrale de la București, încă din anul 1937 fiind publicate în ziarul „Timpul” dări de seamă amănunțite ale acestui eveniment. Articolele au evidențiat în special valoarea artistică și culturală a dansului „Romana”, componentă nelipsită din ceremonialul maialului.²⁷

4. Concluzii

Analizând locul și rolul maialului brașovenilor stabiliți la Cluj în cadrul manifestărilor culturale din perioada interbelică, putem desprinde cu ușurință câteva concluzii. Maialul a fost o sărbătoare de

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ Ion Gherghel, *Maialul jubiliar al brașovenilor din Cluj*, în „Gazeta ilustrată”, Cluj, anul V, nr. 5-6, mai-iunie 1936, p. 81.

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ Ion Gherghel, *Maialul brașovenilor*, în „Gazeta ilustrată”, Cluj, anul VI, nr. 5-6, 1937, p. 76.

prestigiu a vieții clujene din prima jumătate a secolului al XX-lea, cu un caracter tradițional, românesc. Activitate organizată de elita universitară a Clujului – provenită în mare parte din elita școlară „șagunistă” –, maialul a cultivat spiritul de echipă, coeziunea socială, stimulând prin exemplul dat dorința de implicare a întregii comunități. Totodată, maialul brașovenilor de la Cluj ilustrează în mod semnificativ felul în care anumite obiceiuri culturale ale unor grupuri umane se răspândesc în alte arealuri geografice, încetățenindu-se în noua viață locală. Uneori păstrate identic, alteori alterate, sau îmbogățite și cu tradiții din zona în care au fost transplantate, ceremoniile de tipul maialului „șagunist” rămân tipare ale unui anumit mod de viață, cu norme bine definite, contribuind în felul lor la păstrarea spiritului de castă al celor care le-au dat viață.

**The may festival of Andrei Saguna's Brasov citizens settled in Cluj
– an academic and cultural holiday from inter-war period**

Abstract

The following article analyzes the appearance and the evolution of a cultural festivity in the city of Cluj, during the inter-war period, namely that of the *Maial*. A commemoration of spring, the *Maial* (a holiday dedicated to the month of May, hence its name), was an action first organized by the graduates of the Romanian High School of Brașov, in their native town. The ceremony, with very rigorous rules, inspired by the original German model of the *Majalis*, was transplanted since 1927 in the new academic capital of Transylvania, Cluj. Our study investigates how this intellectual transfer happened and describes the way in which the festivities took place in Cluj over the years. An important part of our research is dedicated to a prosopographic investigation, trying to establish how many of the former members of the Romanian High School of Brașov, both graduates and teachers, came to live and work in Cluj after the end of World War One and how their move lead to the celebration of the *Maial* in this new town. One of the main discoveries of the article is the fact that a significant number of Brașov High School graduates were involved both in the scientific life of the Romanian University of Cluj and in the organization of the local *Maial*.